

143 . Pietrele | Comuna: Băneasa | Județ: Giurgiu | Punct: Gorgana | Anul: 2002

Anul: 2002

Cod RAN: 101038.01

Perioade: Preistorie

Epoci: Neolitic, Eneolitic, Epoca bronzului timpuriu

Categorii sit: Civil, Domestic

Autori: Alexandru Dragoman, Jennifer Garner, Svend Hansen, Florian Klimscha, Ute Koprivc, Sorin Oanță-Marghitu, Agathe Reingruber, Bogdan Tănăsescu, Alexandru Vulpe

Instituții: Institutul de Arheologie "Vasile Pârvan", București, Ruhr-Universität Bochum, Germany, Ruhr-Universität, Institut für Archäologische Wissenschaften, Bochum, Germany, Ruhr-Universität Bochum, Germany, Ruhr-Universität Bochum, Germany, Muzeul Național de Istorie a României, Instituție Nedefinită, Muzeul Județean "Teohari Antonescu", Giurgiu, Institutul de Arheologie "Vasile Pârvan", București

Rezumat

Săpăturile arheologice propriu-zise din anul 2002 au constat în deschiderea unei secțiuni în partea de nord a tell-ului. La 100 m est de tell, pe marginea terasei, am făcut un sondaj restrâns.

Ceramica din cele două secțiuni aparține stilului Gumelnița. Au mai fost găsite piese de silex (168), piese din piatră (printre care două topoare și o măciucă), piese din os (printre care un vârf de săgeată și un ac) și trei piese de cupru (un ac, un străpungător o piesă fragmentară indeterminabilă), de două statuete antropomorfe (una feminină și cealaltă masculină), trei statuete zoomorfe, un phallus și o masă miniaturală.

Raport

În cadrul unui proiect de cercetare româno-german, în anul 2002 au fost reluate săpăturile arheologice în tell-ul de la Pietrele - punctul "Gorgana" (com. Băneasa, jud. Giurgiu). Programul de cercetare (finanțat în anul 2002 de partea germană) este proiectat pentru o durată de cel puțin cinci ani și are un caracter interdisciplinar.

Ne sunt cunoscute 72 de tell-uri din sudul României, dintre care 9 au fost obiectul unor cercetări sistematice, în 7 situri s-au întreprins săpături de salvare iar alte 10 tell-uri au fost sondate pentru a se obține informații stratigrafice. În toate cazurile rezultatele săpăturilor au fost valorificate sub forma unor rapoarte de săpătură, al căror conținut dovedește că obiectivul principal al cercetării tell-urilor era stabilirea și ulterior verificarea cronologiei relative a sitului respectiv. O abatere de la regulă o constituie articolele în care sunt publicate obiecte/contexte definite ca fiind "spectaculoase" sau "speciale": piese de aur, obiecte de cupru, statuete antropomorfe etc. Cu unele excepții, publicarea amănunțită a rezultatelor sau interpretările privind formarea tell-urilor lipsesc, iar analizele privind flora, fauna și tehnicile de subzistență sunt într-un stadiu incipient. Cercetarea amănunțită a tell-urilor din bazinul inferior al Dunării (în special a celor din Muntenia) a rămas încă un deziderat. Proiectul Arheologic Pietrele urmărește să completeze datele obținute de alte programe de cercetare a tell-urilor din sudul României (Bailey et al. 2002; Bem et al. 2001; Marinescu-Bîlcu et alii 1996-1998; Marinescu-Bîlcu et alii 1997; Popovici și Ryalland 1996).

În urma unor cercetări de suprafață efectuate în județele Teleorman și Giurgiu de către Svend Hansen, Alexandru Dragoman și Bogdan Tănăsescu, în luna iunie 2002 am ales tell-ul de la Pietrele - punctul "Gorgana" pentru a fi cercetat sistematic dată fiind amplasarea geografică a sitului în aria de nord a complexului Gumelnița-Kodzadermen-Karanovo VI, ca punct de legătură între sud-estul și centrul Europei. Potențialul sitului este demonstrat și de rezultatele săpăturilor anterioare.

Obiectivele proiectului sunt următoarele:

- obținerea a cât mai multor informații privind cronologia relativă și absolută a sitului: date radiometrice și analiza ceramicii - ambele puse în relație cu observațiile stratigrafice;
- analizarea structurilor de locuire: arhitectura construcțiilor eneolitice și semnificația acestora;
- analizarea materialelor descoperite nu numai din punct de vedere tipo-cronologic, ci și din punct de vedere tehnologic;
- reconstituirea detaliată a tipului de subzistență;
- stabilirea modului în care s-a format tell-ul: ce a determinat comunitatea din prima așezare plană de la Pietrele să-și continue existența în același loc;
- relația între tell-ul de la Pietrele și mediul geografic înconjurător: se vor face cercetări în vederea reconstituirii mediului geografic preistoric;
- reconstituirea sistemelor de schimb la mare distanță prin analizarea surselor de materie primă;
- efectuarea de cercetări geomagnetice în vecinătatea tell-ului în vederea identificării altor structuri de locuire decât cele de pe tell, dar și a necropolei corespunzătoare sitului/siturilor.

Tell-ul din punctul "Gorgana" se află la jumătatea distanței dintre satele Pietrele și Puieni, pe marginea terasei Dunării, la cca. 7 km de malul fluviului. Spațiul dintre terasă și Dunăre, înainte ocupat de mai multe bălți (cea mai importantă fiind Balta Pietrele), a fost "redat agriculturii" prin amenajarea mai multor canale. Tell-ul are o formă ovală cu diametrul E - V de 96,70 m și cel N - S de 90 m. Înălțimea este de aproximativ 9 m. Partea de sud-est a tell-ului este deranjată de o groapă săpată de localnici până la aproape -3 m adâncime pentru exploatarea pietrei necesară pavării drumurilor. La răzuirea "profilului" de nord (Secțiunea A) am observat că groapa a deranjat o construcție modernă din beton; în profil și în umplutura gropii am găsit fragmente ceramice de tip Gumelnița și fragmente de statuete antropomorfe. În partea de sud-vest a tell-ului am observat o altă zonă deranjată care ar putea fi săpăturile făcute de Dumitru Berciu în anii '40. Mai multe "sondaje" de mici dimensiuni au fost executate de un fost profesor de istorie al Școlii Generale din Pietrele în anii '80. La răzuirea profilului uneia dintre aceste intervenții moderne (Secțiunea C) am găsit piese de os și de silex, fragmente ceramice de tip Gumelnița, oase de animale și bucăți de chirpic.

Tell-ul de la Pietrele a fost cercetat anterior de Dumitru Berciu (Berciu 1956). În octombrie 1943 a făcut un sondaj de 4,7 x 3 m care a atins adâncimea de -3 m. Între 12-28 august 1948, D. Berciu a efectuat un alt sondaj (7 x 7,5 m) a cărui suprafață săpată a fost treptat restrânsă pentru a ajunge la "solul viu". D. Berciu a surprins mai multe nivele Boian și Gumelnița, stabilind următoarea stratigrafie:

- Gorgana IV (Gumelnița III): -0,20 -1,20 m
- Gorgana III (Gumelnița II): -1,20 -3,65 m
- Gorgana II (Gumelnița I): -3,65 -5,30 m
- Gorgana I (Boian): -5,30 -6,25 m

Săpăturile arheologice propriu-zise din anul 2002 au constatat în deschiderea unei secțiuni de 13 x 7 m (Secțiunea B) în partea de nord a tell-ului. Chiar în solul vegetal au apărut oase de animale, cochilii de scoici, bucăți mici de chirpic și fragmente ceramice (Gumelnița și două cioburi Dridu). În partea de nord a secțiunii, la 5 cm sub iarbă am observat o masă compactă de chirpic ars și resturi mari de perete in situ. La demontarea chirpicului am găsit multe fragmente ceramice de tip Gumelnița, cochilii de scoici, oase de animale, piese de silex și o sulă de cupru. Sub dărâmătură s-au păstrat colțul de nord-vest și fragmente de pereți aflați în elevație până la 0,30 m, aparținând unei construcții eneolitice orientate N - S. Lângă peretele de est al acesteia s-a găsit un topor de silex. În apropierea construcției au fost descoperite două structuri din chirpic ars cu pereți înalți de aproximativ 0,30 m, cu partea de sus fățuită și rotunjită. O a treia structură din chirpic ars a fost cercetată în partea de nord-est a secțiunii. Lângă aceste complexe s-au descoperit mai multe vase in situ (castroane, vase cu capac) și cel puțin 7 râșnițe de piatră puternic arse și fragmentate. Pe baza prezenței râșnițelor de piatră, dar și a analogiilor cu situații similare de la Goljamo Delëvo, Ovëarovo, Poduri, aceste "instalații" din chirpic ars ar putea fi puse în legătură cu prelucrarea cerealelor. În partea de sud a secțiunii au apărut doar mici concentrări de chirpic și fragmente ceramice, fapt care sugerează că în

această zonă construcția a fost distrusă, probabil de o săpătură arheologică mai veche. De asemenea, în partea de vest construcția a fost deranjată de alte două sonde mai vechi late de 1 m, separate de un "martor". În "martor" s-a păstrat un rest de podină ușor ridicată spre est, ceea ce poate indica faptul că unul din sondele mai sus-amintite a demontat peretele unei construcții. Podina, arsă la roșu dar cu unele porțiuni rămase nearse (lut galben-verzui), suprapune un strat de cenușă cu multe cochilii de scoici, mici fragmente ceramice și pietricele. În partea de est a secțiunii a fost descoperită o mandibulă umană. În această campanie am atins nivelul de călcare corespunzător complexelor descrise mai sus. Din fericire, deranjamentele moderne au afectat doar acest nivel.

La 100 m est de tell, pe marginea terasei, am făcut un sondaj restrâns (1,5 x 1,5 m) a cărui funcționalitate inițială a fost determinată de rațiuni organizatorice. Sub solul vegetal și un strat de depunere aluvionară cu grosimea de 1 m a fost delimitat un strat de pământ de culoare brună, gros de 0,60 m, în care am descoperit mai multe fragmente ceramice, unele provenind de la un vas de mari dimensiuni, un pahar pictat cu grafit și un "rython" fragmentar.

Ceramica din cele două secțiuni aparține stilului Gumelnița, constă din 21.275 cioburi (502,35 kg), dintre care 5518 fragmente sunt tipice. Materialul ceramic a fost prelucrat în întregime. Analiza din punct de vedere tehnologic (natura degresanților, consistența și structura pastei, arderea), morfologic (forma vaselor, modul de tratare a suprafeței - inclusiv decorul) și al datelor metrice (mărimea și greutatea fragmentelor ceramice) a fost făcută de Agathe Reingruber. Pe baza modului de tratare a suprafeței vaselor au fost definite două grupe ceramice:

1. prima categorie ceramică (5152 cioburi), include vase decorate cu barbotină, brâuri și creste în relief, striuri sau impresiuni, modelate din pastă de culoare brună, unele fragmente fiind arse secundar la roșu (2731) sau la negru (311);

2. în a doua categorie a fost inclusă ceramica lustruită (7057 cioburi), din pastă de culoare brună, neagră și cenușie; în cazul a 1511 cioburi aparținând acestei grupe, arderea secundară a modificat structura pastei și morfologia fragmentelor. Aproape toate fragmentele ceramice conțin mică și cioburi pisate. Frecvent apar cuarțitul și mai rar calcarul. Doar ceramica lustruită este decorată prin pictură cu grafit și cu motive incizate.

Repertoriul formelor cuprinde: vase pântecoase, cu marginea dreaptă sau răsfrântă, umeri profilați, fundul plat; capace cu decor plastic, uneori cu mâner în formă de casă miniaturală; vase-strecurătoare; castroane; pahare.

Pe lângă ceramică, în masa de chirpic provenit de la pereții prăbușiți, dar și lângă structurile de chirpic amintite mai sus, am găsit piese de silex (168), piese din piatră (printre care două topoare și o măciucă), piese din os (printre care un vârf de săgeată și un ac) și trei piese de cupru (un ac, un străpungător și o piesă fragmentară indeterminabilă). Plastica este reprezentată de două statuete antropomorfe (una feminină și cealaltă masculină), trei statuete zoomorfe, un phallus și o masă miniaturală. Oasele de animale și cochiliile de scoici (27,83 kg) urmează a fi prelucrate.

Materialul arheologic, păstrat în depozitul Institutului de Arheologie "Vasile Pârvan" (București), va fi publicat într-un raport de săpătură detaliat.

Cercetările din anul 2003 au în vedere extinderea săpăturii în partea de nord a tell-ului pentru a stabili mai precis contextul căruia aparțin complexe cercetate, deschiderea unei secțiuni în partea de sud a tell-ului, prospecțiuni geo-magnetice și descoperirea eventualei necropole.

Informații suplimentare online

[Raportul 2050 din cronica.cimec.ro](http://raportul2050.din.cronica.cimec.ro)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](http://localizare.pe.harta.folosind.Mapserver.Cimec.ro)